

Die syrische Übersetzung des 1. und 2. Thessalonicherbriefes

von

Joseph Molitor

(Fortsetzung*)

- 5,1 *Super* (*om* autem) tempora opportuna et momenta (= de temporibus et momentis), fratres *mei*, non necesse habetis (= indigetis) scribere (= ut scribam) vobis¹.
- 5,2 Ipsi enim *firmiter* scitis, quod dies Domini *nostri* sicut fur in nocte ita venit (*part.* = veniet)².
- 5,3 Cum dicent <quod = :> *pax-est* et *prosperitas*³, *et* tunc subito (= repente) *surget super eos* perditio sicut *dolores super* praegnantem, et non effugient⁴.
- 5,4 Vos autem, fratres *mei*, non *fuistis* in tenebris (*sg.*), ut *illa dies* sicut fur assequatur (= comprehendat) *vos*⁵.
- 5,5 Omnes vos enim filii lucis-estis et filii diei, nec *sitis* (*perf. optativus*) *fili* noctis nec *fili* tenebrarum (*sg.*)⁶.

* Vgl. Or Chr. 55 (1971) 166-181.

¹ propter autem tempora <-opportuna> et momenta, fratres mei, non existit vobis indigentia (= non indigetis) scribere vobis H; sed propter horas et tempora, fratres, non-est <ul-lum> necesse scribere apud (= ad) vos Z.

² ipsi enim accurate scitis quod dies Domini sicut fur in nocte ita venit (*part.* = veniet H; quia vos ipsi <autem = quidem> certe scitis, quoniam (quia »manche«) dies Domini ut fur nocte (in nocte »manche«), ita [per]venit (*praes.*) ([per]veniat = [per]venit »manche«) Z.

³ quando autem dicent prosperitas et securitas H; quando dicant (= dicunt) <quoniam = :> pax et securitas (*verb.* aedificatio) est Z.

⁴ tunc subito (= repente) surget super eos perditio sicut dolor super eam quae in ventre habet, et non effugient H; tunc repente [per]veniet ([per]venit (*praes.*) »manche«) eis interitus, sicut et (*om* et »manche«) dolores-parturientis (*sg.*) gravidae et nōn (*verb.* ne) se-liberabunt (= effugient) Z.

⁵ vos autem, fratres mei, non existis (= estis) in tenebris (*sg.*), ita ut illa dies sicut fur vos assequatur (= comprehendat) H; sed vos, fratres, non estis in tenebris (*sg.*), ut (*verb.* quoniam) dies vestra ut fur superveniat Z.

⁶ omnes enim vos filii lucis existis (= estis) et filii diei; non existimus (= sumus) noctis nec tenebrarum (*sg.*) H; quia omnes vos filii lucis estis et filii diei; non sumus noctis; non sumus tenebrarum (*sg.*) Z.

- 5,6 Non dormiemus (= dormiamus) ergo sicut reliqui (= ceteri), sed *simus vigiles et intelligentes*⁷.
- 5,7 *Ii* enim qui dormiunt <in> nocte dormiunt⁸, et ii, qui *inebriantur* <in> nocte <ipsa> *inebriantur*⁹.
- 5,8 Nos autem qui fili diei-sumus, fuerimus (= *simus perf. optativus*) experrecti <in> mente nostra¹⁰, et induti loricam fidei et dilectionis, et ponamus galeam spei vitae¹¹.
- 5,9 *Propterea quod* non posuit nos Deus in iram¹², sed in possessionem vitae in Domino nostro Iesu Christo¹³,
- 5,10 <ille> qui mortuus-est pro nobis (*verb.* super facies nostras)¹⁴, ut sive vigilemus, sive dormiamus, simul cum eo vivamus¹⁵.
- 5,11 Propter hoc consolamini (*imp.*) *alter alterum* et aedificate *alter alterum*, sicuti etiam facitis¹⁶.
- 5,12 Quaerimus autem ex vobis (= rogamus autem vos), fratres *mei*, ut sitis (*perf. opt.*) *scientes* (= noveritis) eos-qui laborant in vobis¹⁷ et *stant in facie vestra* (*pl. t.*) (= in conspectu *vestro*) in Domino *nostro* et docent vos¹⁸,
- 5,13 <quod = :> *estote computantes vos* in dilectione abundanter (*part., abl.*), et propter opus eorum pacem agite cum eis¹⁹.

⁷ nempe (*apa*) ergo non dormiamus, sicut etiam illi qui reliqui (= ceteri), sed vigilemus et experrecti-simus <in> intellectu (= mente) H; tunc ne circa (= in) somnum cadamus (cadatis »manche«) sicut et alii sed vigiles et exsomnes fiamus Z.

⁸ illi enim qui dormiunt <in> nocte dormiunt H; quia dormiunt nocte (in tenebris »manche«) dormiunt Z.

⁹ et illi qui inebriantur <in> nocte inebriantur H; et qui inebriantur nocte inebriantur Z.

¹⁰ nos autem qui diei existimus (= sumus), experrecti-simus <in> intellectu H; sed nos quia diei sumus, vigiles fiamus (= simus) Z. —

¹¹ <dum> induti loricam fidei et dilectionis, et galeam spem salutis H; et induamus loricam fidei et dilectionis et ponamus galeam spei (+ et »manche«) salutis Z.

¹² propterea quod non posuit nos Deus in iram H; quia non dedit nos Deus in iram Z.

¹³ sed in liberationem salutis per Dominum nostrum Iesum Christum H; sed in salutem (redemptionem) vivificationis per Dominum nostrum Iesum Christum Z.

¹⁴ ille qui mortuus-est pro nobis H; qui mortuus-est propter nos (= pro nobis) Z.

¹⁵ ita-ut sive vigilemus sive dormiamus simul cum eo vivamus H; ut sive vigiles simus sive dormiamus, una-cum illo vivamus Z.

¹⁶ propter hoc consolamini (*imp.*) invicem et aedificate alter alterum, sicuti etiam facitis H; propter quod consolamini (*imp.*) invicem et aedificate alternos (= alterutrum) sicut et facitis <autem = quidem>.

¹⁷ rogamus (*πειραι*) autem vos, fratres nostri, ut sciatis illos qui laborant in vobis H; obsecro (obsecramus »manche«) vos, fratres, cognoscere laboratores Z.

¹⁸ et stant vobis (= praesunt) vobis in Domino, et admonent vos H; et praepositos vestros in Domino et instructores vestros Z.

¹⁹ et compute eos bene (= valde) abundanter in dilectione propter opus eorum; pacem agite in (= cum) eis H; et putate eos dignos magis (= maioris) dilectionis (et putabimus (= pute-

- 5,14 Quaerimus autem ex vobis (= rogamus autem vos), fratres *mei*²⁰, *institute* (= incitate) praevaricatores, *incitate* (= confortate) pusillanimes et *curam suscipite debilium*²¹, *et longanimes-estote* ad quemlibet (= erga omnes)²².
- 5,15 Et *invigilate* ne forte quis *ex vobis* malum pro malo *retribuatur*²³, sed semper *currite post bona* ad invicem et *ad quemlibet* (= erga omnes)²⁴. [clim : ... bonum estote sectantes (= sectamini) ad invicem et ad omnes].
- 5,16 *Estote gaudentes* (= gaudete) *semper*²⁵. [clim : Semper *estote gaudentes* (= gaudete).]
- 5,17 Et *orantes* sine cessatione (= indesinenter)²⁶. [clim : Sine tranquillitate (*pl.* = intermissione) *estote orantes* (= orate).]
- 5,18 In omnibus *rebus estote gratias-agentes* (= gratias-agite)²⁷; haec est enim voluntas Dei in Iesu Christo in (*om* omnibus) vobis²⁸. [clim : In omnibus *estote gratias-agentes* (= gratias-agite); haec est enim voluntas Dei in Christo Iesu *ad* vos omnes.]
- 5,19 Spiritum ne exstinguatis (= nolite exstinguere)²⁹. [clim : Spiritum *ne sitis extinguentes* (= nolite exstinguere)].
- 5,20 Prophetias ne contemnatis³⁰. [clim : Prophetiam (prophetias) *ne sitis reprobantes* (= nolite reprobare).]
- 5,21 Omnia (*om* autem) probate, et quod pulchrum (= rectum) [est] detinete³¹.

mus) eos dignos magis superabundantiā dilectionis »I Hs« propter opus eorum : pacem facite cum invicem Z.

²⁰ rogamus (*πεισαι verb.* persuademus) autem vos, fratres *nostri* H; obsecro (obsecramus »manche«) (*om* autem) vos, fratres Z.

²¹ admonete inordinatos, incitate (= confortate) pusillanimes, curate debiles H; admonete inquietos, consolamini pusillanimes, subsidium estote debilibus Z.

²² longanimes-estote ad quemlibet (= erga omnes) H; longanimes estote apud (= ad) omnes Z.

²³ videte ne quis malum pro malo cuiquam retribuatur H; cauti-estote ne-forte quis malo malum retribuatur (ne-forte cui malo malum retribuatis »manche«) Z.

²⁴ sed semper (*verb.* in omni-tempore) (+ post) bonum currite et ad invicem et ad quemlibet H; sed semper (*verb.* in omni hora) póst bonum (*pl. t.*) vadite apud (= ad) invicem et apud (= ad) omnes Z.

²⁵ semper (*verb.* in tempore) gaudete H; semper (*verb.* in omni hora) gaudentes estote (= gaudete) Z.

²⁶ constanter orate H; incessanter orate (*verb.* orationem (*pl. t.*) facite) Z.

²⁷ in omnibus gratias-agite H; in omni gratias-agite Z.

²⁸ haec est enim voluntas Dei in Christo Iesu in (*om* omnibus) vobis H; quia haec est voluntas Dei Christo Iesu (*abl.*) (+ qui »manche«) in (*om* omnibus) vobis Z.

²⁹ spiritum ne exstinguatis (= nolite exstinguere) HZ.

³⁰ prophetias ne contemnatis (= nolite contemnere) H; prophetias ne contemnatis Z.

³¹ omnia autem probantes id quod bonum [est] tenete H; omne ullum (= omnia) (*om* autem) probate, bonum (spiritum »manche«) recipite Z.

[clim : Omnia *estote probantes* (= probate); quòd bonum [est] *estote tenentes* (= tenete).]

5,22 Et ex (= ab) omni *re-qualibet* mala fugite³².

[clim : Ex (= ab) omni *re mala estote abstinentes* (= abstinete)]

5,23 Ipse autem Deus pacis sanctificet *perfecte* vos *omnes*³³, et *omnis* spiritus vester et anima *vestra* et corpus *vestrum* servet sine culpatione in adventum Domini nostri Iesu Christi³⁴.

[clim : Ipse autem Deus pacis sanctificet vos perfecte, et perficiat ipsum spiritum vestrum et animam *vestram* et corpus *vestrum*, liberata (*pl.*)-culpā (=sine culpa) in adventu Domini nostri Iesu Christi custodiatur.]

5,24 Fidelis-est is-qui vocavit vos, qui ipse (*om* etiam) faciet³⁵.

[clim : Fidelis est Deus, hic qui vocavit vos, qui *ipse* etiam faciet].

5,25 Fratres *mei*, orate super nos (= pro nobis)³⁶.

[clim : Fratres, orate etiam de (= pro) nobis.]

5,26 Salutate (*verb.* petite in pace) fratres *nostros* omnes in osculo sancto³⁷.

[clim : Salutate (*verb.* petite in pace) fratres omnes in pace sancta (= in osculo sancto).]

5,27 Adiuro vos *in Domino nostro*³⁸, ut legatur epistola haec omnibus fratribus sanctis³⁹.

[clim : Adiuro (*part.*) vos *in Domino*, ut <fueritis> legatis (*impf. act.*) scripturam omnibus fratribus sanctis.]

5,28 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum vobis. Amen⁴⁰.

[clim : Gratia Domini nostri Iesu Christi cum vobis (*om Amen*).]

³² ab omni forma (εἶδος) mala discedite H; ab omni causa mala (*pl. t.*) recedite Z.

³³ ipse autem Deus prosperitatis (= pacis) sanctificet [com]pletos (= perfectos) H; et ipse Deus pacis sanctos faciet (sanctos servabit »manche») vos universos Z.

³⁴ et perfecte spiritus vester et anima et corpus <ut> sine reprehensione (= culpa) in adventu Domini nostri Iesu Christi servetur H; et integer vester spiritus et halitus (integrum vestrum spiritum et habitum »manche») et corpus innocens (corpora innocentia *acc.* »manche») in adventu Domini nostri Iesu Christi servetur (*om* nostri Iesu Christi servetur »manche») Z.

³⁵ fidelis (+ est) ille qui vocavit vos, <ille> qui etiam faciet H; fidelis et (+ Dominus »manche») qui vocavit vos, qui et faciet idem Z.

³⁶ fratres *nostri*, orate etiam propter nos (= pro vobis) H; fratres, orate (*verb.* orationes facite) et super nos (= pro nobis) Z.

³⁷ salutate fratres omnes in osculo sancto H; salutationem date (= salutate) omnibus (= omnes) in osculo sanctitatis Z.

³⁸ adiuro vos in Domino H; iurare-facio (= adiuro) vos in Domino Z.

³⁹ ut legatur illa epistola omnibus fratribus sanctis H; legere (= legi) epistolam (*om* hanc) coram omnibus fratribus sanctis Z.

⁴⁰ gratia Domini nostri Iesu Christi cum vobis. Amen H; gratia Domini nostri Iesu Christi Christi cum vobis (+ omnibus »manche») (*om Amen*) Z.

2. THESSALONICHERBRIEF

- 1,1 Paulus et Silvanus et Timotheus ecclesiae Thessalonicensium *quae* in Deo Patre nostro et Domino *nostro* Iesu Christo¹.

[clim : Paulus et Silvanus et Timotheus congregationi (coetui) Thessalonicensium in Deo Patre nostro et Domino *nostro* Iesu Christo].

- 1,2 Gratia *cum* vobis et pax ex (= a) Deo Patre *nostro*² et ex (= a) Domino *nostro* Iesu Christo³.

[clim : Gratia *cum* vobis et pax ex (= a) Deo Patre et ex (= a) Domino *nostro* Iesu Christo.

- 1,3 Gratias-agere Deo semper debemus *super vos* (= pro vobis), fratres *mei*⁴, quemadmodum (= sicut) dignum-est (*verb.* decet)⁵, quod (= quia) *abundanter* crescit fides vestra⁶ et *multiplicatur* dilectio *vestra cuiuslibet* ad socium suum (= alterum)⁷ :

[clim : Debitores-sumus ut simus gratias-agentes (= Debemus gratias-agere) Deo semper de vobis, fratres, sicut dignum-est, quod (= quia abundabit) (ut abundet) amplificata (= supercrescit) fides vestra, et redundat (*part.*) dilectio <omnis> unius cuiusque *ex vobis* (= vestrum) ad invicem.]

- 1,4 Sicut (= ut) etiam nos (*om* ipsi) in vobis erimus (= simus) gloriantes in ecclesiis Dei super (= pro) fide vestra et super (= pro) patientia vestra⁸ *quae* in *omni persecutione vestra* et afflictionibus *vestris* quas sustinetis⁹.

[clim : sicut (= ita ut!) etiam nos gloriamur (*part.*) in congregationi (coetu) Dei *de* patientia *vestra* in omnibus persecutionibus vestris et in afflictionibus <his> quas vos sustinetis (*part.*)]

¹ quae in Deo Patre nostro et Domino H; in Deo Patre nostro et in Domino Z.

² gratia vobis et prosperitas (= pax) ex (= a) Deo Patre H; gratia cum vobis et pax a Deo Patre nostro Z.

³ et Domino Iesu Christo H; et a Domino Iesu Christo Z.

⁴ gratias-agere debemus semper propter vos (= pro vobis), fratres nostri H; gratias-agere debemus Deo semper (*verb.* in omni hora) propter vos (= pro vobis), fratres Z.

⁵ quemadmodum (= sicut) existit (= est) dignum H; sicut (quomodo) et dignum <autem = quidem> est Z.

⁶ propterea quod magis (= valde) crescit fides vestra H; quia magis ac magis (*verb.* adhuc quam adhuc) crescit fides vestra Z.

⁷ et multiplicatur dilectio omnium vestrum uniuscuiusque ex vobis ad invicem H; et superabundat dilectio uniuscuiusque vestrum omnium (omnium vestrum »manche«) apud (= ad) invicem Z.

⁸ ita ut nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis Dei pro patientia vestra et fide H; sicut et nos (*om* ipsi) [per] vos (*abl.*) gloriari in ecclesiis Dei propter patientiam vestram et fidem Z.

⁹ in omnibus persecutionibus vestris et afflictionibus illis quas sustinetis H; in omnibus persecutionibus vestris et tribulationibus, quod vos patimini Z.

- 1,5 In exemplum (*verb. demonstrationem*) iudicii iusti (*verb. recti*) Dei¹⁰,
ut *digni-fiatis* regno illo, propter quod (= pro quo) (*om et*) patimini¹¹.
[clim : in *ostensionem iudicii iustitiae* (= iusti) Dei, ut *sitis digni* regno
Dei, de (= pro) qua etiam patimini.]
- 1,6 Et si iustum ante Deum, *ut retribuat* afflictionem affligentibus vos¹².
[clim : Quia iustum-est ad (= apud) Deum, *ut reddat his* qui premunt
vos [in] afflictione.]
- 1,7 Et vos qui affligimini *vivificabit* cum nobis in revelatione Domini
nostri Iesu Christi, <qui> ex (= de) caelo cum virtute (robore = exer-
citu) angelorum eius¹³ :
[clim : Et vobis qui premuntur (= premini !), requiem cum nobis in
revelatione Domini *nostri* Iesu a (= de) caelo cum angelis virtutis
eius :]
- 1,8 quum facit (*part. = faciet*) vindictam in inflammatione ignis *ex* (= ab)
illis qui non cognoverunt Deum¹⁴, et ex (= ab) illis qui non intellegerunt
annuntiationem (= evangelium) Domini nostri Iesu Christi¹⁵,
[clim : in igne flammae dedit (dat ?) vindictam his qui non cognoscunt
Deum, et his qui non oboediunt annuntiationi (= evangelio) Domini
nostri Iesu Christi,]
- 1,9 <ii> *qui in iudicio retributionem-accipient perditionem* aeternam (*verb.*
quae in aeternitatem) *ex* (= a) facie (*προσωπον*) Domini *nostri* et *ex*
(= a) gloria virtutis (roboris) eius¹⁶,
[clim : quidam qui *verberabuntur* autem *extirpationem* aeternam e con-
spectu faciei Domini et *ex* (= a) gloria virtutis (roboris) eius,]
- 1,10 quum venit (*part. = veniet*), ut *glori(fic)etur* in sanctis suis et *mon-*

¹⁰ in exemplum (*verb. demonstrationem*) iudicii iusti (*verb. recti*) Dei H; in modum (= exem-
plum) iusti iudicii Dei Z.

¹¹ <ad illud>, ut digni-fiatis regno Dei, pro quo etiam patimini H; dignos vos esse regni
Dei, propter quod et periclitationem <-istam> fertis Z.

¹² et si iustum ad Deum, ut retribuat illis qui affligunt vos, afflictionem H; si oportet coram
Deo, retribuere tribulantibus vos tribulationem Z.

¹³ et vobis qui affligimini [re]quiem cum nobis in revelatione Domini Iesu, <qui> ex (= de)
caelo cum angelis virtutis (roboris = exercitūs) eius H; et vobis tribulationibus-affectis requiem
cum nobis in manifestatione (in manifestationem »manche«) Domini nostri (*om nostri »manche«*)
Iesu a (= de) caelo [cum] angelis (*abl.*) virtutis eius Z.

¹⁴ dum in flamma ignis dat vindictam illis, qui non cognoscunt Deum H; in flamma(m) ignis
accipere ultionem ab (= ex) illis (iis »manche«) qui non cognoscunt Deum Z.

¹⁵ et his qui non oboediunt evangelio Domini nostri Iesu (*om Christi*) H; et qui (*om qui »man-
che«*) non oboediunt evangelio Domini nostri Iesu (+ Christi »manche«) Z.

¹⁶ <illi> qui iudicio damnabuntur perditionis aeternae ex (= a) facie *προσωπον*) Domini
et ex (= a) glorificatione (= gloria) virtutis (roboris) eius H; qui dabunt ultionem in interitu(m)
aeternitatis (= aeternum) a vultu (facie) (+ metūs »manche«) Domini et a gloria virtutis eius Z.

strabit res-mirabiles suas in (*om* omnibus) credentibus eius (= suis)¹⁷,
ut crederetur testimonium nostrum super vos in illo die¹⁸.

[clim : cum veniet, ut glori(fic)etur in sanctis suis et mirabilis-fiat in omnibus his qui laudibus-efferunt (= in omnibus credentibus?), quia creditum-est testimonium nostrum super vos in illo die.]

- 1,11 *Propter hoc* (*om* etiam) semper oramus super vos (= pro vobis), ut aequet (= dignos-efficiat) vos Deus (*om* noster) vocationis *vestrae*¹⁹, et impleat omnem voluntatem *bonorum* (= bonitatis) et *opera* fidei in virtute (robore)²⁰,

[clim : In *eo-quod* etiam <nos> oramus (*part.*) semper (*verb.* in omni tempore-opportuno) de (= pro) vobis, ut faciat vos Deus (*om* noster) dignos vocationis suae et impleat omnem voluntatem bonitatis et opus fidei in virtute,]

- 1,12 ut *glorificetur* in vobis nomen Domini nostri Iesu Christi²¹, *etiam* vos in eo secundum gratiam Dei nostri et Domini *nostri* Iesu Christi²².

[clim : ut(i) glori(fic)etur nomen Domini nostri Iesu (*om* Christi) in vobis, et vos in eo, secundum bonitatem Dei (*om* nostri) et Domini *nostri* Iesu Christi.]

- 2,1 *Quaerimus* (= petimus) autem ex vobis, fratres *mei*, *super* adventum Domini nostri Iesu Christi et *super* conventum nostrum *ad eum*¹ :

[clim : *Quaerimus* autem *ex vobis* (= rogamus vos), fratres, *de* adventu Domini nostri Iesu Christi et congregati(o)nis nostrae quae super eum :]

- 2,2 Ne cito moveamini *in mentibus vestris* neque conturbemini non ex

¹⁷ quando veniet (*part.*) ad glorificandum (= ut glorificetur) in sanctis eius (= suis) et ad in-admirationem-rapiendum (= ut admirabilis fiat) in omnibus qui crediderunt H; quando veniat (= veniet) gloriosus fieri (= glorificari) in medio sanctorum suorum et mirabilis in medio omnium credentium Z.

¹⁸ propterea quod (= quia) creditum-est testimonium nostrum super vos in die illo H; quia fidele fuit (factum-est) testimonium nostrum super vos in die illo Z.

¹⁹ in quod (= in quo) etiam eramus semper (*verb.* in omni tempore-opportuno) propter vos (= pro vobis), ut vos aequet (= dignos-efficiat) Deus vocatione nostra H; in quo et orationem facimus (= oramus) propter vos semper (*verb.* in omni hora), ut vos dignos faciat vocationis vestrae Deus (*om* noster) Z.

²⁰ et impleat omne beneplacitum bonitatis et opus fidei in virtute (robore) H; donec impleat omne beneplacitum bonitatis et opera fidei [in] virtute Z.

²¹ út (uti) glorificetur nomen Domini nostri Iesu Christi in vobis H; ut gloriosum fiat (= glorificetur) nomen Domini nostri Iesu Christi in vobis Z.

²² etiam vos in eo, secundum gratiam Dei nostri et Domini Iesu Christi H; et vos in eo secundum gratiam Dei nostri et Domini Iesu Christi Z.

¹ rogamus (*verb.* persuademus) autem vos, fratres nostri, pro adventu (= propter adventum) Domini (*om* nostri) Iesu Christi et conventu nostro (= conventum nostrum) <qui> super eum H; obsecro (*om* autem) vos, fratres, propter adventum Domini nostri Iesu Christi et nostrae congregationis (*inf.*) apud (= ad) eum Z.

- (= a) verbo neque ex (= a) spiritu neque ex (= ab) epistola quae sicut (= quasi) a nobis-est², quod ecce *nenpe* advenisset dies Domini *nostri*³. [clim: ut(i) non cito sitis moti (= moveamini) ex (= a) *cogitatione* vestra et ne (= neque) sitis terri(i) (= terremini) non (neque) per <portam> spiritum neque per <portam> ...]
- 2,3 Ne quis seducat vos <in> ullo modo, *propterea quod* (= quoniam) nisi venerit prius *apostasia* et revelatus-fuerit homo peccati, filius perditionis⁴:
- 2,4 Ille qui contra (= adversarius) est et extollitur super omne quod *vocatur* Deus et timor (religio)⁵, ita ut in templo Dei sicut Deus sedeat et monstret semetipsum quemadmodum Deus est⁶.
- 2,5 Non recordamini quod cum ad (= apud) vos fui, haec *dixeram* vobis?⁷
- 2,6 Et nunc scitis qui detineat ut reveletur (is = id> in tempore <-opportuno> suo⁸.
- 2,7 *Mysterium enim* illegalitatis (= iniquitatis) nunc iam coepit diligenter-agere⁹: solum (tantum) si ille quum nunc detinet, tolletur e (= de) medio¹⁰.
- 2,8 Et tunc revelabitur iniquus ille quem Dominus *noster* Iesus consumet

² ne cito moveamini ex (= a) mente (+ vestra, neque conturbemini neque per spiritum neque per verbum neque per epistolam sicut (= tamquam) per nos (*om* missam) H; ne velociter conturbari (= conturbemini) vos in sensu et ne (= neque) terremini (*inf.*) ne[c] spiritu et ne (= neque) epistolis (epistola »manche«) quasi a nobis Z.

³ quasi stet (+ sibi) (= instet) dies Domini H; ut si (= quasi) veniens (*part. aor.*) [per]-venisset dies Domini Z.

⁴ ne quis vos seducat ulla ratione: quoniam nisi venerit apostasia prius et revelatus-fuerit <ille> homo peccati, <ille> filius perditionis H; ne quis vos decipiat (= seducat) et ne ulla causa (= ullo modo), quia nisi primum venerit rebellio, et manifestus fuerit homo illegalitatis, filius perditionis Z.

⁵ ille qui contra (= contrarius) est et extollitur super omne quod dicitur Deus aut adorandus (= numen) H; contrarius (= adversarius) inflatus super omne quod nominatus est Deus vel ministerium (= cultus) Z.

⁶ ita ut ipse in templo Dei (+ sicut Deus) sedeat, dum demonstrat ipse <sibi> quod exsistit (= est) Deus H; donec (= ita ut) sedeat (*inf.*) in templo Dei et ostendit (*inf.*) quoniam (= tamquam Deus sit Z.

⁷ non recordamini, quod cum hucusque fuissem (= essem) ad (= apud) vos, haec dicebam vobis H; non memores-estis quia donec apud vos <autem = quidem> eram (eram »manche«), dicebam (dicebamus »manche«) hoc Z.

⁸ et nunc quid detineat scitis, ut reveletur in tempore <-opportuno> suo H; et iam (= nunc) vos ipsi scitis illud quod habet (= detinet) manifestari eum in suo tempore Z.

⁹ mysterium enim illegalitatis (= iniquitatis) nunc iam operatur H; quia mysterium (*verb.* cogitatio) illegalitatis iam-sane <autem = quidem> confortatur Z.

¹⁰ solum (= tantum) donec ille qui detinet nunc e medio tollitur H; at tum (at ad-illud tempus »manche«), dum (donec »manche«) a (= e) medio tollitur, qui nunc habet (= tenet) Z.

- <in> spiritu oris sui¹¹, et abolebit cum <in> *revelatione* adventus sui¹² :
- 2,9 cuius enim adventus in *efficacitate* (= operatione) est satanae <in> omni robore (= virtute) et signis et prodigiis (*verb.* rebus-mirabilibus) mendaciorum (= mendacibus)¹³,
- 2,10 et in omni errore (= seductione) iniquitatis *quae est in perditis*¹⁴, *quia non receperunt* dilectionem rectitudinis (= veritatis), qua vivent (= salvi-fient)¹⁵.
- 2,11 Propter hoc emittet eis Deus *efficacitatem* erroris ut credant mendacio¹⁶,
- 2,12 et iudicabuntur omnes qui non cederunt in *rectitudine* (= veritate), sed consenserunt iniquitati¹⁷.
- 2,13 Nos autem debemus gratias-agere Deo semper (*verb.* in omni tempore) pro vobis, fratres *nostri* dilecti Domini nostri¹⁸, quod (= quia) elegit vos Deus ex (= ab) initio in vitam¹⁹, in sanctificatione spiritus et in fide veritatis²⁰.
- 2,14 In *haec ipse enim* vocavit vos <in> annuntiatione nostra (= evangelio nostro), *ut sitis glorificatio* (= gloria) Domino nostro Iesu Christo²¹.

¹¹ et tunc revelabitur ille illegalis (= iniquus) quem Dominus Iesus absumet <in> spiritu oris sui Z; et tunc manifestabitur illegalis (= iniquus) quem Dominus Iesus trucidabit spiritu oris sui (ore suo »manche«) Z.

¹² et abolebit <in> apparitione adventus sui (*om eum*) H; et evacuabit manifestatione adventus sui Z.

¹³ cuius exsistit (= est) adventus in efficacitate (= operatione) satanae <in> omni robore (= virtute) et <in> prodigiis (*verb.* in rebus-mirabilibus) et <in> signis mendacii (= mendacibus) H; cuius adventus secundum operationem satanae est omni virtute et signis et prodigiis mendacibus (*verb.* falsis) Z.

¹⁴ et in omni errore (= seductione) iniquitatis in iis qui pereunt H; et omni seductione iniustitiae super pereuntes Z.

¹⁵ pro hoc (= propter hoc) quod (= quia) dilectionem illam veritatis non receperunt, ut servarentur H; eo quòd dilectionem veritatis non receperunt, ut liberarentur (= salvi-fierent) Z.

¹⁶ etiam (= et) propter hoc emittet eis Deus efficacitatem erroris ad hoc ut credant mendacio H; et (*om et »manche«*) propter illud mittet eis Deus operationem erroris credere eos mendacio Z.

¹⁷ ut iudicentur omnes illi qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati H; ut iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed complacuerunt cum illegalitate (= iniquitati) Z.

¹⁸ nos autem debemus gratias-agere Deo semper (*verb.* in omni tempore) propter vos, fratres nostri dilecti ex (= a) Domino H; sed nos debemus gratis-agere Deo semper (*verb.* in omni hora) propter vos (= pro vobis) fratres dilecti a Domino Z.

¹⁹ propterea quod vos elegit Deus initium (= primitias) in salutem H; quia vocavit vos Deus a principio (= ab initio) in salutem Z.

²⁰ in sanctificatione spiritus et in fide veritatis H; sanctitate (sanctitatis »manche«) spiritus et fide veritatis (veritate »manche«) Z.

²¹ in quam etiam vocavit vos per evangelium nostrum in liberationem glorificationis (= gloriae) Domini nostri Iesu Christi H; in qua et vocavit vos evangelio nostro in salutem gloriae Domini nostri Iesu Christi Z.

- 2,15 *Proinde*, fratres *mei*, subsistite (= state) et *sustinete* (= perseverate) in *mandatis* quae didicistis, sive <in> verbo sive <in> epistola nostra²².
- 2,16 Ipse autem Dominus noster Iesus Christus et Deus Pater noster ille qui dilexit nos²³ et dedit nobis consolationem aeternam (*verb.* quae in aeternitatem) et spem bonam in gratia *sua*²⁴,
- 2,17 *consoletur* corda vestra et *stabiliat* in omni verbo et in *omni* opere bono²⁵.
- 3,1 *Ex nunc*, fratres *nostri*, orate super nos (= pro nobis), ut verbum Domini *nostri* sit currens (= currat)¹ et glorificatum (= glorificetur) in omni loco sicut ad (= apud) vos² :
- 3,2 et ut liberemur ex (= ab) hominibus malis et iniquis³ : nón enim *cuiuslibet* (= omnium)-est fides⁴.
- 3,3 Fidelis est autem Dominus qui <ipse> custodiet vos et servabit vos ex (= a) malo⁵.
- 3,4 Confidimus autem *super vos* (= de vobis) in Domino *nostro*, quod id quod mandamus *vobis*, fecistis etiam (= et) facitis (*part.* = facietis)⁶.
- 3,5 Et Dominus *noster dirigit* (= dirigat) corda vestra in *dilectionem* Dei et in *patientiam* Christi⁷.

²² igitur (*apa*) ergo fratres nostri, state et tenere-facite (= tenete) traditiones has quas didicistis (*verb.* edocti-estis) sive per verbum sive per epistolam nostram H; abhinc (= itaque) fratres, firmi state et constanter habete (= tenete) traditiones quas (traditionem quam »manche«) didicistis sive verbo sive epistola nostra (epistolis nostris »manche«) Z.

²³ ipse autem Dominus noster Iesus Christus et Deus et Pater noster ille qui dilexit nos H; sed ipse Dominus noster Iesus Christus et Deus Pater noster qui dilexit nos Z.

²⁴ et dedit consolationem aeternam (*verb.* quae in aeternitatem) et spem bonam in gratia H; et dedit nobis consolationem ab aeternitate (= aeternam) et spem bonorum gratiā Z.

²⁵ consoletur corda vestra et confirmet in omni opere et verbo bono H; consoletur (*fut.*) corda vestra et firmet (*fut.*) in omnibus verbis et in operibus bonitatis Z.

¹ proinde, fratres mei, orate propter nos (= pro nobis) ut verbum Domini currat H; abhinc (= de cetero), fratres, orationes facite (= orate) (+ et »manche«) super nos (= pro nobis) ut verbum Domini currat Z.

² et glorificetur quemadmodum (= sicut) etiam ad (= apud) vos H; et gloriosum fiat in omni loco sicut et apud vos Z.

³ et ut liberemur ex (= ab) hominibus foedis et malis H; (*om et*) ut liberemur ab illegalibus et malitiosis (rebellibus »1 Hs«) hominibus Z.

⁴ nón enim cuiuslibet (= omnium) (— est) fides H; quia non omnium est fides Z.

⁵ fidelis autem existit (= est) Dominus ille qui (+ etiam) confirmabit vos et custodiat vos ex (= ab) omni malo H; sed fidelis est Dominus qui firmabit vos et servabit (+ vos »manche«) ex (= a) malo Z.

⁶ confidimus autem in Domino super vos (= de vobis), quod quae praecipimus (*παρὰγγελλω*) vobis et facitis et facietis H; confidentes sumus (= confidimus; confidens sum = confido »manche«) in vobis Domino (*abl.*), quoniam quod mandavimus vobis, et (*om et* »manche«) facitis et facietis Z.

⁷ ipse autem Dominus dirigat corda vestra in dilectionem Dei et in patientiam Christi H;

- 3,6 Mandamus vobis autem, fratres *mei*, in nomine Domini nostri Iesu Christi⁸, ut *sitis* (*perf. opt.*) *remoti* ex (= ab) omni fratre, <is-> qui male male (= pessime) ambulat et non secundum *mandata*, *quae* recepistis ex (= a) nobis⁹.
- 3,7 Ipsi enim scitis, *quemadmodum decet* imitari nos¹⁰ : quod (= quia) non ambulavimus male male (= pessime) inter vos¹¹.
- 3,8 Neque panem gratis edimus (= manducavimus) ex (= ab) (ali)quo ex vobis¹², sed in labore et in *defatigatione* <in> nocte ac <in> die *agebamus* (= operabamur)¹³, ne cui ex vobis molesti-essemus¹⁴.
- 3,9 Non propterea quod *non dominator vobis* (= dominans in vobis), sed ut nosmetipsos *daremus* vobis typum, ut *nos* imitemini¹⁵.
- 3,10 Etiam cum ad (= apud) vos fuimus enim, hoc mandabamus vobis¹⁶, ut *omnis*, qui non vult agere (= laborare), *etiam non* edat (= manducet)¹⁷.
- 3,11 Audimus (*part.*) enim quod sunt (*verb.* existit) in vobis (= inter vos) (ali)qui (*verb.* homines) qui male male (= pessime) ambulant¹⁸ et quicquam non (= nihil) agunt (= laborant), sed [ni]si vana (= inutilia)¹⁹.

sed Dominus dirigit (= dirigat) corda vestra (vos »manche«) in dilectione(m) Dei et in patientia(m) Christi Z.

⁸ praecipimus (*παραγγελλω*) autem vobis, fratres nostri, in nomine Domini nostri Iesu Christi H; mando (*om* autem) vobis, fratres, in nomine Domini nostri Iesu Christi Z.

⁹ ut declinetis ex (= ab) omni fratre, qui inordinate ambulat et non secundum traditionem quam recepistis ex (= a) nobis H; declinare vos ab omni fratre qui inquiete ingreditur (= ambulat) et non secundum traditionem quam recepistis a nobis Z.

¹⁰ ipsi enim scitis, quomodo oporteat imitari nos H; quia vos ipsi scitis <quoniam> quomodo oportet vos assimilari (= imitari) nos Z.

¹¹ propterea quod non fuimus inordinati in vobis (= inter vos) H; quia (et »andere«) non unquam inquieti-fuimus apud vos Z.

¹² neque panem gratis edimus (= manducavimus) ex (= ab) (ali)quo H; et non (=neque) gratis alicuius panem manducavimus Z.

¹³ sed in labore et in defatigatione <in> nocte ac <in> die agebamus (= operabamur) H; sed [in] defatigatione (*abl.*) et [in] labore (*abl.*) nocte ac die operati-sumus Z.

¹⁴ <ad-hoc> ne molesti-essemus cui (= ulli) ex vobis H; propter non-oneri-esse cui vestrum (= ne gravaremus quem vestrum) Z.

¹⁵ nón propterea quod non habemus dominatum (= potestatem), sed út nos[met]ipsos typum daremus vobis <ad hoc> ut imitaremmini nos H; non quasi non-haberemus (*impf.*) principatum (= potestatem, sed ut [nos]metipsos modum (= formam) daremus vobis imitatores fieri nobis (= imitari nos) Z.

¹⁶ etiam enim cum ad (= apud) nos essemus, hoc praecipiebamus vobis H; nam dum (quamdiu »viele«) apud vos <autem = quidem> eramus hoc mandabamus vobis Z.

¹⁷ ut si quis non vult agere (= laborare), etiam non edat (= manducet) H; quoniam qui non vult operari, et (*om* et »manche«) manducet ne (= nec manducet) Z.

¹⁸ audimus (*part.*) enim quod aliqui (= quidam) ambulant in vobis (= inter vos) inordinate H; iam (= nunc) audimus quosdam ex vobis quoniam inquiete (*verb.* inquietudine) ingrediuntur (= ambulant) Z.

¹⁹ dum nihil agunt, sed incumbunt aliis H; opus ullum non (= nullum) operantur, sed pigri-facti curiosi conversantur Z.

- 3,12 Ipsi autem his (= istis) mandamus, et quaerimus ex vobis (= rogamus vos) in Domino *nostro* Iesu Christo²⁰, ut in tranquillitate sint agentes (= laborantes) et edant (= manducent) panem suum²¹.
- 3,13 Vos autem, fratres *mei*, ne fastidiatis facere quod *pulchrum* (= beneplacens)²².
- 3,14 Et si quis non oboedit verbis his in epistola, separetur [a] *vobis hic*²³, et ne *sitis miscentes* (= *misceamini*) cum eo, ut confundatur²⁴ :
- 3,15 et ne ut inimicum *cohibeatis eum*, sed *sitis* (*perf. opt.*) *admonentes eum* ut fratrem²⁵.
- 3,16 Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem semper (*verb.* in omni tempore) in omni ullo (= in omnibus)²⁶. Dominus *noster* cum omnibus vobis²⁷.
- 3,17 Pax (= salutatio) in *scripto* (libro) manuum mearum: *ego Paulus scripsi*²⁸, quod existit (= est) signum in omnibus epistolis *meis*, ita scribo²⁹.
- 3,18 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen³⁰.

Zusammenfassung

1. Peschitta und christlich-palästinensische Fragmente.

Aufs ganze gesehen ist der Peschittatext der Thessalonicherbriefe ursprüng-

²⁰ illis autem qui tales [sunt] praecipimus et persuademus (= rogamus) per Dominum nostrum Iesum Christum H; illius-modis (= talibus) praeceptum damus (do »manche») et obsecramus (obsecro »manche») in Domino Iesu Christo (*om* Christo »manche») Z.

²¹ út cum quiete agentes (= operantes) panem suum edant (= manducent) H; ut quiete operentur et suum panem manducent Z.

²² vos autem, fratres nostri, ne lassitis dum bonum facite (= bonum facientes) H; sed vos, fratres, ne deficiatis bonum operari Z.

²³ si autem quis non oboedit verbo nostro per epistolam, hunc separate H; sin quis non oboedit verbo nostro epistolā ista, vos confundetis (= confundite) eum Z.

²⁴ et ne commisceamini cum eo, út (uti) pudefiat H; et ne commisceamini (misceamini »manche») cum illo, ut pudore-afficatur Z.

²⁵ et ne ut inimicum computetis, sed admonete ut fratrum H; at ne ut inimicum putatis, sed instruite (consolamini »l Hse) ut fratrem Z.

²⁶ ipse autem Dominus prosperitatis (= pacis) det vobis prosperitatem (= pacem) semper (*verb.* in omni tempore) in omni modo (*verb.* ratione) H; et ipse Dominus pacis det vobis pacem in omni hora (= semper) in omni causa Z.

²⁷ Dominus cum omnibus vobis H; Dominus cum omnibus <cum> vobis Z.

²⁸ pax (= salutatio) mea <in> manu mea Pauli H; salutatio meae manūs Pauli est Z.

²⁹ quod existit (= est) signum in omni epistola: ita scribo H; quod est signaculum in omni epistola ita scribo Z.

³⁰ gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis Amen H; gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis (*om* Amen) Z.

licher als die hier zur Verfügung stehenden christlich-palästinensischen Fragmente, weil er mehr von der griechischen Vorlage abweicht. So bevorzugt er den parataktischen Satzbau (z.B. 1 Thess 1, 4, 7; 5, 23) und verwendet dabei gern ein zusätzliches et. 1 Thess 1, 2 gibt er *ἀδιαλείπτως* positiv durch perseveranter wieder usw.

Freilich stossen wir auch bei unseren Fragmenten gleich auf altertümliche Umschreibungen paulinischer Termini, nämlich *congregatio* (coetus : keneš-ta) statt *ecclesia* (syp : 'edtha), 1 Thess 1, 1 clim ox und *annuntiatio* (besōra) 1 Thess 1,5 clim, 1 Thess 3,25 SF und 2 Thess 1,8 clim für *εὐαγγέλιον*. Aber auch die Peschitta benutzt nicht wie die Harclensis das Lehnwort *evangelion*, sondern ein innersyrisches Wort vom Stamme *sebar* (existimare), das als ausgebautes Abstraktum *mesabranūtha* 1 Thess 1,5 und verkürzt als *sebartha* 1 Thess 2,4,8,9; 3,2 und 2 Thess 1,8 ebenfalls in der Bedeutung *annuntiatio* (= *evangelium*) vorkommt.

In den wenigen Fällen, wo wir ein doppeltes (1 Thess 1,1-3; 4,3-12; 4,14, 16-17) oder gar ein dreifaches Zeugnis (1 Thess 4,13,15) christlich-palästinensischer Version vor uns haben, sind die jeweiligen Abweichungen voneinander nicht besonders gross, abgesehen von 1 Thess 4,13, wo SF gegen ox + lect steht.

2. Peschitta und Harclensis.

Am untersten auf der Wertskala steht natürlich die Harclensis. Wie das gleich folgende Verzeichnis erweist, ist hier die Verwendung der Lehnwörter aus dem Griechischen am häufigsten, weil man sich ausserstande fühlte, den griechischen Begriff adäquat im Syrischen wiederzugeben. Wo man es doch mit einer sklavischen Übersetzung versuchte wie mit *εὐσχημόνως* 1 Thess 4,12 kamen Wendungen wie : in pulchritudine (= *ev*!) *habītūs* (*σχημα*) für honeste heraus. Folgende griechische Lehnwörter finden sich in den beiden Thessalonicherbriefen : *ἀγωνα* 1 Thess 2,2 (+ syp)! — *ἀναγκη* 1 Thess 3,7 — *ἀρα* 1 Thess 5,6; 2 Thess 2,15 — *εὐαγγέλιον* 1 Thess 1,5; 2,4,8,9; 3,2; 2 Thess 1,8 — *εἶδος* 1 Thess 5,22 — *παρ(αγ)γελ(λ)ω* 1 Thess 4,11; 2 Thess 3,4,6 — *πληροφορία* 1 Thess 1,5 — *παρσωπα* (= *πρόσωπον*) 1 Thess 2,17; 3,10; 2 Thess 1,9 (+ syp!) *τυποὶ* (tupse) 1 Thess 1,7.

Freilich dürfen wir abgesehen von diesen singulären Fällen nicht vergessen, dass schon früh das Syrische (nicht nur das Christlich-Palästinensische!) so sehr unter wachsendem griechischen Einfluss stand, dass griechische Nomina oder Infinitive zu Verbalwurzeln wurden wie z.B. *πέσαι* (= *pīs*) 1 Thess 1,5 syp als fiducia (statt *πληροφορία*!) bzw. als persuadere (Aphel!) selbst in der Harclensis für *ἐρωτῶμεν* 1 Thess 5,12 + 2 Thess 2,1 (syp : *quaerimus ex vobis*) und 1 Thess 5,14 für *παρακαλοῦμεν* (syp : *quaerimus ex vobis*!).

3. Altarmenische Version.

Auch die in der Zohrab-Ausgabe uns vorliegende armenische Übersetzung der beiden Thessalonicherbriefe weist Spuren einer wohl vor allen aus der Evangelienüberlieferung herrührenden syrischen Terminologie auf. Wir denken hier vor allem an 1 Thess 5,9 wo *εἰς περιποίησιν σωτηρίας* mit : in salutem (= redemptionis) vivificationis wiedergegeben wird und wo nur noch die Peschitta den Wortlaut in possessionem vitae hat gegen : in liberationem salutis der Harclensis. Im folgenden Vers 1 Thess 5,10 übersetzen natürlich alle drei Versionen *ζήσωμεν* wörtlich mit *vivamus*. 1 Thess 5,8 ist es nur die Peschitta allein, die *ἐλπίδα σωτηρίας* mit *spei vitae* überträgt.

Im übrigen geht die armenische Version wegen ihres indogermanischen Sprachcharakters und trotz ihrer Verwandtschaft mit dem Griechischen bewusst ihre eigenen Wege, auch in diesen kleinen Paulusbriefen. So zeigt sie z.B. eine Vorliebe für Infinitivkonstruktionen über ihre griechische Vorlage hinaus : Schon 1 Thess 1,3 liest sie statt des bei ihr selten gewordenen Partizipiums *μνημονεύοντες* vielmehr *memores-esse*. 2 Thess 1,8 begegnet uns statt *διδόντος ἐκδίκησιν* der Infinitiv *accipere ultionem*. — Natürlich kann der Armenier 2 Thess 3,8 im Gegensatz zu seinen Gefährten die Wendung *πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τινα ὑμῶν* glatt so bringen : *propter non-oneris-esse cui vestrum*, ist es doch Sprachgeist von seinem Sprachgeiste !